

FAQ

FOCUSED AND QUICK

Issue 196

July 22, 2022

พฤติกรรมการณ์ออนไลน์กลับประเทศ ของแรงงานชาวเมียนมาที่ทำงานในประเทศไทย ปิ่น ศุภรัตนภินันท์

บทความนี้เป็นทรัพย์สินของธนาคารแห่งประเทศไทย
การกล่าว คัด หรืออ้างอิง ข้อมูลบางส่วนตามสมควรในบทความนี้
จะต้องกระทำโดยถูกต้อง และอ้างอิงถึงผู้เขียนและธนาคารแห่งประเทศไทย โดยชัดเจน

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความเห็นของผู้เขียน
ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย

“ปัจจุบันแรงงานมียนมาในประเทศไทย ส่วนใหญ่โอนเงินกลับประเทศผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการ การศึกษาครั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของแรงงานมียนมาในการเลือกช่องทางการโอนเงินกลับประเทศในเชิงลึก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนและออกแบบหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้แรงงานมียนมาหันมาใช้บริการของผู้ให้บริการในระบบ เพื่อเพิ่มความปลอดภัย ยกกระตือรือร้นการทำให้เป็นไปตามกฎหมายและประโยชน์ในการเก็บสถิติการเงินในภาพรวม”

*ภาพจาก <https://jointownfolio.com/workers-remittance-the-global-economy-and-its-impact-on-canadian-economic-policy/>

ในปัจจุบันแรงงานมียนมามีสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับแรงงานต่างด้าวทั้งหมดที่อยู่ในประเทศไทย และคาดว่ามากกว่าร้อยละ 90 ของแรงงานมียนมาโอนเงินกลับประเทศผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการที่อาศัยความเชื่อใจกัน ซึ่งสามารถโอนเงินได้รวดเร็ว สะดวกทั้งผู้โอนเงินและผู้รับเงินปลายทาง และไม่มีค่าธรรมเนียมใด ๆ

จากการศึกษาพฤติกรรมการณ์โอนเงินกลับของแรงงานมียนมาที่ทำงานในประเทศไทย ผ่านการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำความเข้าใจทัศนคติ รูปแบบ ต้นทุนและอุปสรรคของบริการโอนเงิน โดยเฉพาะอุปสรรคที่ทำให้ไม่ใช้บริการกับผู้ให้บริการในระบบ เช่น ธนาคารพาณิชย์ (ธนาคาร) หรือตัวแทนโอนเงินระหว่างประเทศ (MT) พบว่าแรงงานเลือกช่องทางการโอนเงินกลับประเทศจากความสะดวกของผู้รับเงินในมียนมามากกว่าความสะดวกของผู้ส่งเงิน จึงเป็นสาเหตุหลักที่แรงงานมียนมาโอนเงินกลับประเทศผ่านนายหน้าที่ส่งเงินให้ถึงผู้รับในมียนมาถึงบ้าน กอปรกับมีความเชื่อมั่นนายหน้า เนื่องจากรู้จักผ่านคนใกล้ชิด และส่งเงินถึงผู้รับตามที่ตกลงทุกครั้ง แรงงานมียนมาจึงไม่ใช้บริการโอนเงินในระบบ แม้ว่าค่าใช้จ่ายในการโอนเงินจะไม่แตกต่างกันก็ตาม ดังนั้นหากผู้ให้บริการในระบบเพิ่มความสะดวกให้แก่แรงงานมียนมา เช่น เพิ่มจุดรับเงินในมียนมาให้ครอบคลุมพื้นที่ห่างไกล สื่อสารด้วยภาษาเมียนมา คาดว่าแรงงานมียนมาจะหันมาใช้บริการในระบบเพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีความปลอดภัยที่มากกว่าเนื่องจากผู้ให้บริการอยู่ภายใต้การกำกับดูแล และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ผลลัพธ์จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลสนับสนุนการออกแบบและปรับปรุงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการเงินโอนระหว่างประเทศ เพื่อให้บริการของภาคธุรกิจตรงความต้องการ ต้นทุนถูกลง และจูงใจให้แรงงานมียนมาใช้บริการ

1. บทนำ

ปัจจุบันการโอนเงินกลับประเทศของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยเฉพาะแรงงานมียนมาจำนวน 1.8 ล้านคน (ณ มกราคม 2563) ส่วนใหญ่โอนเงินกลับประเทศผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการ หรือที่รู้จักกันในชื่อว่า “นายหน้า” หรือ “โพยก๊วน” (Underground Banking) หรือ “เอ็งเจีย” (ภาษาเมียนมา) ที่อาศัยความเชื่อใจกัน โอนเงินได้รวดเร็ว สะดวกทั้งผู้โอนเงิน และผู้รับเงินปลายทาง ใช้ตามเพื่อน และไม่มีค่าธรรมเนียมใด ๆ

Akee and Kapur (2017) พบว่าแรงงานมียนมาที่ไปทำงานต่างประเทศประมาณ 3.1 ล้านราย ส่งเงินกลับประเทศรวม 3.5 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. (ร้อยละ 5.5 ของ GDP เมียนมา) ในจำนวนนี้ประมาณครึ่งหนึ่ง หรือ 1.7 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. มาจากประเทศไทย อย่างไรก็ตามหากรวมช่องทางการโอนเงินแบบไม่เป็นทางการ มูลค่าส่งเงินกลับประเทศรวมอาจสูงถึง 8 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 13 ของ GDP เมียนมา

สำหรับในประเทศไทย การโอนเงินกลับประเทศของแรงงานเมียนมาผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการ มีสัดส่วนสูงกว่าการโอนเงินผ่านผู้ให้บริการในระบบ วนัญญา พงษ์ทรัพย์ (2558) พบว่าแรงงานทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่างโอนเงินกลับประเทศผ่านนายหน้า ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ ธพท. ได้รับจากผู้ให้บริการในระบบ โดยในปี 2563 มูลค่าการโอนเงินไปเมียนมาผ่านตัวแทนโอนเงินระหว่างประเทศ (Money Transfer Agent : MT) และธนาคารพาณิชย์ (ธนาคาร) มีเพียงประมาณ 0.2 พันล้านดอลลาร์ สรอ. (7.3 พันล้านบาท) เท่านั้น สะท้อนว่าแรงงานเมียนมาในประเทศไทยราว 1.8 ล้านคน แต่ละรายส่งเงินกลับประเทศเฉลี่ยเพียง 4 พันบาทต่อปี ซึ่งเป็นมูลค่าที่ต่ำมาก แสดงนัยว่าส่วนใหญ่โอนเงินกลับผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการ

บทความนี้ศึกษาพฤติกรรมการโอนเงินกลับประเทศของแรงงานเมียนมาที่ทำงานในประเทศไทย ในมุมมองทัศนคติของแรงงานเมียนมาที่มีต่อช่องทาง รูปแบบการให้บริการ และต้นทุนของบริการโอนเงินในประเทศไทย รวมทั้งปัจจัยที่ทำให้แรงงานเมียนมาไม่เลือกใช้บริการผ่านผู้ให้บริการในระบบ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการปรับปรุงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง และให้แรงงานเมียนมาเข้ามาใช้บริการโอนเงินผ่านผู้ให้บริการในระบบมากขึ้น เพื่อเพิ่มความปลอดภัย ช่วยยกระดับการป้องกันกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนเป็นประโยชน์ในการเก็บสถิติการเงินระหว่างประเทศที่ครบถ้วน โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้มาจากข้อมูลธุรกรรมที่ ธพท. ได้รับจาก MT และธนาคาร รวมถึงข้อมูลสาธารณะเกี่ยวกับการให้บริการของผู้ให้บริการ การสอบถามเพิ่มเติมจากผู้ให้บริการ และผลการสำรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างแรงงานเมียนมา ผ่านแบบสอบถามในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2563

2. รูปแบบการโอนเงินกลับของแรงงานเมียนมา

แรงงานเมียนมาสามารถเลือกโอนเงินกลับประเทศผ่านผู้ให้บริการ 2 ประเภทหลัก

1) **ผู้ให้บริการในระบบที่กำกับดูแลโดย ธพท. (Formal channel) คือ ธนาคารและ MT** ที่ให้บริการโอนเงินกลับประเทศแก่แรงงานเมียนมาผ่านหลายช่องทาง เช่น สาขาธนาคาร ตู้ ATM/Kiosk mobile application

การโอนเงินผ่านธนาคาร ในปัจจุบันธนาคารบางแห่งขยายช่องทางให้บริการแก่แรงงานเมียนมาให้มีความสะดวก รวดเร็ว และปรับลดค่าธรรมเนียมเพื่อจูงใจแรงงานเมียนมาให้เข้ามาใช้บริการเพิ่มขึ้นด้วยการเชื่อมต่อการโอนเงินโดยตรงกับ **ธนาคารในเมียนมา** ทำให้ลดค่าธรรมเนียมลงเหลือเพียง 0-150 บาทต่อครั้ง หรือร่วมมือกับเครือข่ายโอนเงินระหว่างประเทศ เช่น Western Union, MoneyGram ซึ่งล้วนทำให้ผู้รับเงินปลายทางได้รับเงินเร็วกว่าการโอนเงินผ่านระบบธนาคารปกติ ซึ่งมีค่าธรรมเนียมที่แพงกว่ามาก หรือประมาณ 1,100 – 1,500 บาท ทั้งนี้ ธนาคารบางแห่งเริ่มเสนอบริการที่ผู้รับเงินปลายทางสามารถเลือกรับเงินได้ทั้งแบบโอนเข้าบัญชี เงินสดที่สาขา และส่งเงินให้ถึงบ้าน (Delivery) อย่างไรก็ตามการโอนเงินผ่าน **ธนาคารยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก** ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความไม่สะดวกของผู้รับเงินปลายทางในการเดินทางไปรับเงินที่ธนาคารในเมียนมาซึ่งอยู่ห่างไกลจากผู้รับปลายทาง เนื่องจากสาขาธนาคารยังไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่ สะท้อนได้จากสถิติด้าน Financial inclusion¹ ในปี 2561 พบว่าเมียนมามีธนาคารเพียง 5.1 สาขาต่อประชากรผู้ใหญ่ 100,000 คน ในขณะที่ไทยมี 11.7 สาขาต่อประชากรผู้ใหญ่ 100,000 คน

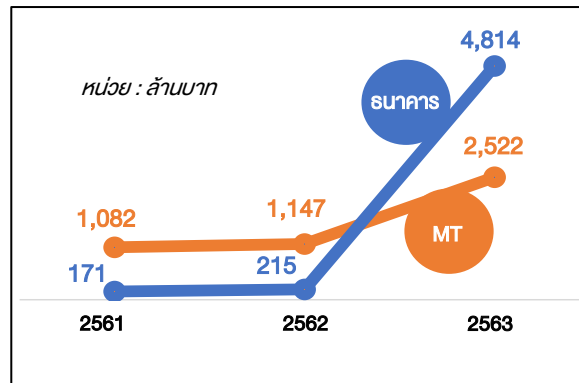
สำหรับการโอนเงินผ่าน **MT** มีค่าธรรมเนียมใกล้เคียงกับธนาคาร คือ 0-160 บาทต่อครั้ง โดย MT บางแห่งได้อำนวยความสะดวกให้แก่แรงงานเมียนมาในไทยเพิ่มขึ้น เช่น เปิดสาขาให้บริการใกล้กับสถานที่ที่แรงงานเมียนมาทำงาน สื่อสารด้วยภาษาเมียนมา มีจุด cash out ในเมียนมา ในรูปแบบ Mobile agent² ที่ผู้รับปลายทางสามารถรับเงินได้ทันทีกระจายอยู่ทั่วประเทศมากกว่า 4,000 จุด (ณ สิ้นปี 2563) และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต

¹ Financial access survey (2019)

² เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมในเมียนมาที่ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงระบบธนาคาร และโครงสร้างของระบบธนาคารยังไม่พัฒนา โดยผู้ใช้บริการสามารถเก็บเงินไว้ในโทรศัพท์ ผ่านการลงทะเบียนหมายเลขโทรศัพท์ และสามารถถอนเงินได้ผ่าน Mobile agent ที่ได้รับแต่งตั้ง ซึ่งมีจำนวนมากทั่วประเทศ

จากข้อมูลมูลค่าธุรกรรมโอนเงินกลับของแรงงานเมียนมาผ่านธนาคาร และ MT ในปี 2561-2563 (รูปที่ 1) พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่น่าสังเกต คือ ในปี 2563 การโอนเงินผ่านธนาคารเติบโตอย่างก้าวกระโดดและสูงกว่า MT เกินเท่าตัวจากการรุกตลาดของธนาคารแห่งหนึ่งที่มีขีดค่าธรรมเนียมต่ำ ให้บริการผ่าน ATM และสาขา และผู้รับเงินปลายทางได้รับเงินภายในวันทำการถัดไป โดยเลือกรับได้ทั้งโอนเข้าบัญชี เงินสดที่สาขา และส่งถึงบ้าน (Delivery) จึงคาดว่าปัจจัยที่เพิ่มความสะดวกรวดเร็วกว่า มีส่วนสนับสนุนให้แรงงานเมียนมาเข้ามาใช้บริการในระบบเพิ่มขึ้น

รูปที่ 1 : มูลค่าเงินโอนไปเมียนมาผ่านธนาคารและ MT 2561 – 2563

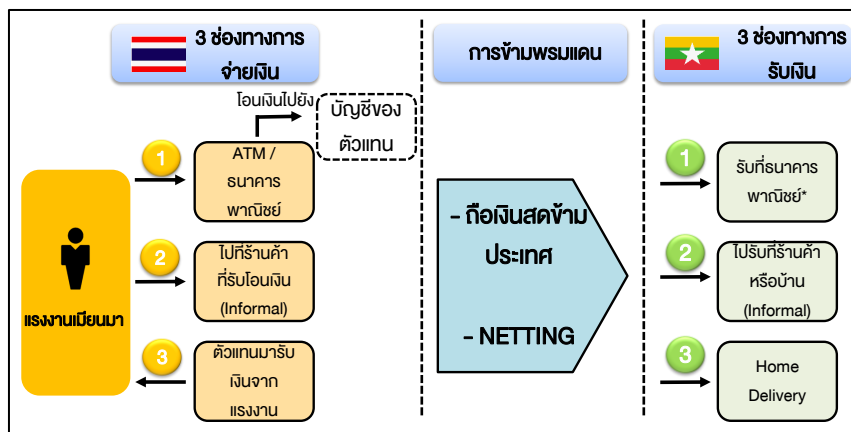

ที่มา : ธปท.

2) ผู้ให้บริการที่ไม่เป็นทางการ (Informal channel) หรือผ่านนายหน้า

Kubo (2015) พบว่าการโอนเงินผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการ (รูปที่ 2) แรงงานเมียนมาสามารถจ่ายเงินให้นายหน้าได้ 3 ช่องทาง ได้แก่ โอนเงินผ่านธนาคารในไทย เดินทางไปจ่ายเงินให้นายหน้า หรือนายหน้ามารับเงินจากแรงงาน และผู้รับเงินในเมียนมาสามารถรับเงินจากนายหน้าได้ 3 ช่องทาง ได้แก่ ไปรับเงินที่ธนาคาร (ไม่ต้องมีบัญชีธนาคาร) เดินทางไปรับเงินจากนายหน้า หรือนายหน้าโอนเงินมาให้ผู้รับที่บ้าน ซึ่งแยกนายหน้าได้ 3 ประเภทหลัก ดังนี้

รูปที่ 2 : การโอนเงินผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการ (Informal channel)

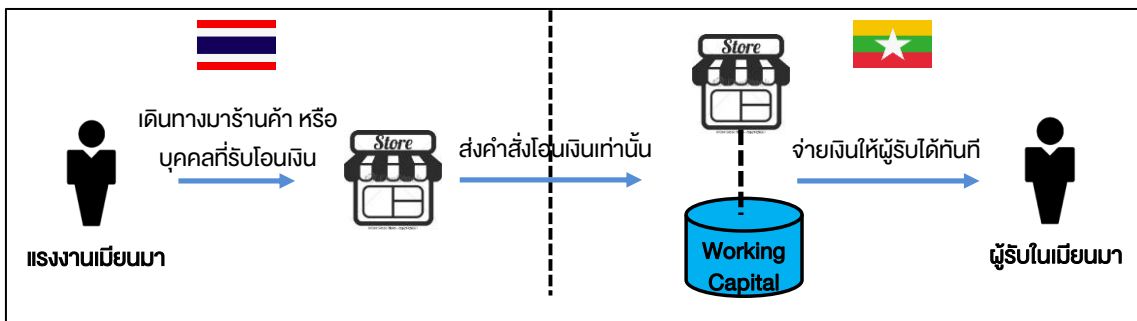
* ตัวแทนจะโอนเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ในเมียนมา ให้กับสาขาที่อยู่ใกล้ผู้รับเงินมากที่สุด แม้ผู้รับไม่มีบัญชีกับธนาคาร ก็สามารถรับเงินได้ โดยใช้เพียงบัตรประชาชนยืนยันตน

ที่มา : Kubo (2015)

a. นายหน้ามีจุดให้บริการทั้งในประเทศไทย และเมียนมาเป็นของตนเอง (หรือครอบครัว)

จุดให้บริการอาจเป็นร้านค้า หรือเป็นเพียงตัวบุคคลจะมีทุนสำรอง (working capital) อยู่ในเมียนมา จึงไม่มีการเคลื่อนย้ายเงิน ทำให้ผู้รับเงินในเมียนมาได้รับเงินทันที เมื่อมีคำสั่งโอนเงินจากไทย (อาจสื่อสารผ่านข้อความหรือโทรศัพท์) (รูปที่ 3)

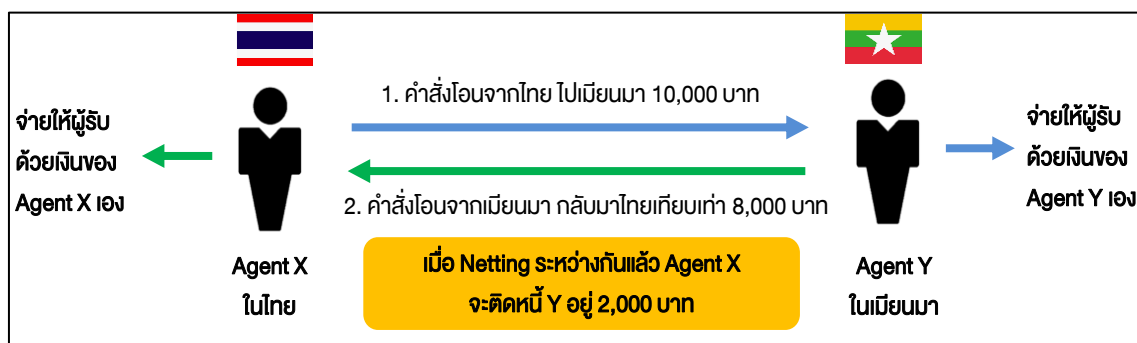
รูปที่ 3 : แสดงรูปแบบของนายหน้าประเภทที่มีจุดให้บริการทั้ง 2 ประเทศ

b. นายหน้าของ 2 ประเทศ อาศัยความเชื่อใจซึ่งกันและกัน

นายหน้าของ 2 ประเทศ จะใช้วิธี netting ระหว่างด้านโอนเงินออก (แรงงานเมียนมาโอนเงินกลับประเทศ) และด้านรับเงินโอน (การชำระสินค้าของผู้นำเข้าสินค้าจากไทยนอกระบบ) ซึ่งต้องอาศัยความเชื่อใจอย่างมาก (รูปที่ 4)

รูปที่ 4 : แสดงรูปแบบของนายหน้าประเภทที่อาศัยความเชื่อใจกัน

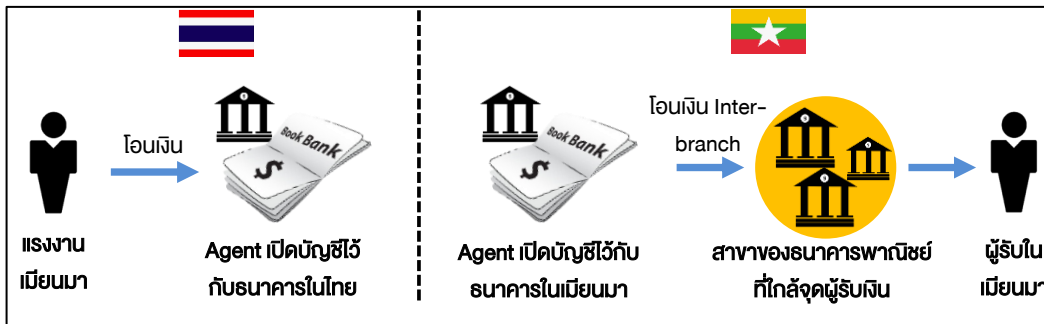

ที่มา : Kubo (2015)

c. นายหน้าอาศัยเครือข่ายของธนาคารพาณิชย์

นายหน้าจะเปิดบัญชีไว้ทั้ง 2 ประเทศ โดยใช้บัญชีในไทยเป็นจุดรับเงินจากแรงงานเมียนมาที่อยู่ในไทย และใช้บัญชีในเมียนมาเพื่อโอนเงิน ไปยังสาขาธนาคารที่ใกล้ผู้รับเงินมากที่สุด และผู้รับเงินปลายทางจะเดินทางมารับเงินที่ธนาคารในเมียนมา (รูปที่ 5)

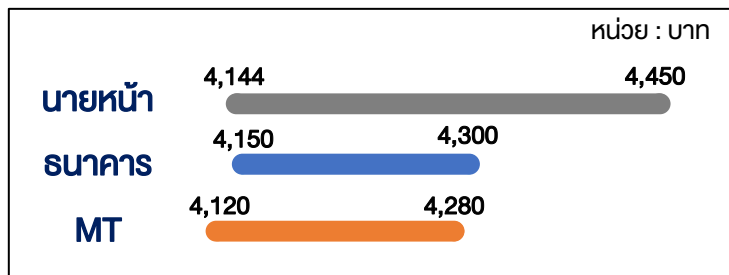
รูปที่ 5 : แสดงรูปแบบของนายหน้าประเภทที่อาศัยเครือข่ายของธนาคารพาณิชย์

ที่มา : Kubo (2015)

ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบจำนวนเงินบาทที่ใช้ในการโอนเงินจากไทยไปเมียนมาระหว่างผู้ให้บริการในระบบ ในช่วงเดือนมกราคม 2563 และนายหน้า³ ด้วยมูลค่า 200,000 จัต (ประมาณ 4,100 – 4,200 บาท) ซึ่งเป็นมูลค่าใกล้เคียงที่แรงงานเมียนมาส่วนใหญ่โอน⁴ (รูปที่ 6) พบว่าการโอนเงินผ่านนายหน้าจะใช้เงินบาทรวมประมาณ 4,144 – 4,450 บาทซึ่งเป็นช่วงกว้างที่สุด ในขณะที่การโอนผ่านธนาคาร จะใช้เงินบาทรวมประมาณ 4,150 – 4,300 บาท และหากโอนผ่าน MT จะใช้เงินบาทรวมประมาณ 4,120 – 4,280 บาท และเป็นช่องทางที่ใช้เงินบาทน้อยที่สุด (ถูกที่สุด)

รูปที่ 6 : จำนวนเงินบาทที่ใช้ในการโอนเงิน 200,000 จัต ผ่านผู้ให้บริการต่าง ๆ

ที่มา : ธพท. และข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงต้นทุนการโอนเงินไปเมียนมาตามข้อมูลของ World bank (Remittance prices worldwide) ซึ่งครอบคลุมทั้งผู้ให้บริการที่เป็น MT และธนาคาร พบว่าในช่วงปี 2563 – 2564 มีต้นทุนการโอนเงิน (ตามสมมติฐานมูลค่าเงินโอนที่ 200 ดอลลาร์ สรอ. หรือเทียบเท่า 7,100 บาท) เฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 11.8 ซึ่งเกิดจากต้นทุนโอนเงินผ่านระบบธนาคารปกติที่มีค่าธรรมเนียมต่อครั้งสูง แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะการโอนเงินผ่าน MT พบว่าต้นทุนดังกล่าวต่ำกว่ามาก และมีแนวโน้มที่ลดลงตั้งแต่ปี 2562 ที่ MT มีการแข่งขันเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนการโอนเงินผ่าน MT ทุกรายมีค่า

³ จำนวนเงินบาทที่ใช้ในการโอนเงินผ่านผู้ให้บริการในระบบ คำนวณจากค่าธรรมเนียมและอัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเดือนมกราคม 2563 ในขณะที่การโอนเงินผ่านนายหน้าใช้ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง

⁴ ข้อมูลจากแบบสอบถาม และข้อมูลที่ ธพท. ได้รับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยในช่วงเดือนมกราคม 2563

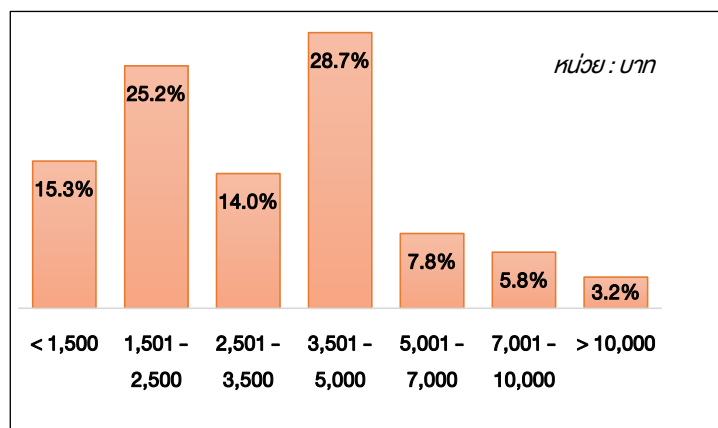
ต่ำกว่าร้อยละ 5⁵ อย่างไรก็ตาม จากหนึ่งในเป้าหมายย่อย⁶ ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติที่สนับสนุนให้แต่ละประเทศลดต้นทุนการโอนเงินกลับของแรงงานย้ายถิ่นให้ได้ต่ำกว่าร้อยละ 3 ภายในปี 2573 นั้น พบว่าจากข้อมูลในไตรมาส 4 ปี 2564 มี MT เพียงบางแห่งเท่านั้นที่สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ และถ้าหากเทียบมูลค่าเงินโอนต่อครั้งให้ใกล้เคียงกับข้อมูลที่ ธพท. ได้รับจากแบบสอบถามคือประมาณ 4,100 – 4,200 บาทนั้น จะทำให้เหลือ MT เพียงรายเดียวเท่านั้นที่มีต้นทุนการโอนเงินต่ำกว่าร้อยละ 3⁷

3. ผลสำรวจพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างแรงงานเมียนมา

กลุ่มตัวอย่างแรงงานเมียนมาที่ตอบแบบสอบถามในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2563 มีทั้งหมด 770 ราย โดย 3 ใน 4 ของจำนวนดังกล่าวเป็นเพศหญิง และเกือบกึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 46) อายุไม่เกิน 30 ปี โดยร้อยละ 70 ทำงานในประเทศไทยไม่นาน (ต่ำกว่า 6 ปี) และร้อยละ 72 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท นอกจากนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมาจากเขตตะนาวศรีมากที่สุด เนื่องจากมีพรมแดนติดกับประเทศไทย รองลงมาเป็น พะโค มาเกว และมอญ ตามลำดับ ซึ่งเป็นเขต/รัฐที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น และมีความเป็นสังคมเมืองมากกว่าบริเวณอื่นในเมียนมา

แรงงานเมียนมากกว่าร้อยละ 53 โอนเงินกลับประเทศเป็นประจำทุกเดือน โดยวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51) เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายจำเป็นในชีวิตประจำวัน ค่าใช้จ่ายการศึกษา (ร้อยละ 20) และใช้หนี้ (ร้อยละ 11) ส่วนที่เหลือส่วนใหญ่นำไปลงทุน หรือฝากธนาคาร สำหรับมูลค่าเงินโอนต่อครั้งพบว่า อยู่ที่เฉลี่ยประมาณ 3,800 บาท และมีการกระจายตัวตามรูปที่ 7 โดยคาดว่ามูลค่าเงินโอนคิดเป็นประมาณร้อยละ 30 – 40 ของรายได้ต่อเดือน จากที่กลุ่มตัวอย่างกว่าร้อยละ 72 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท

รูปที่ 7 : ช่วงมูลค่าเงินโอนกลับประเทศ

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง

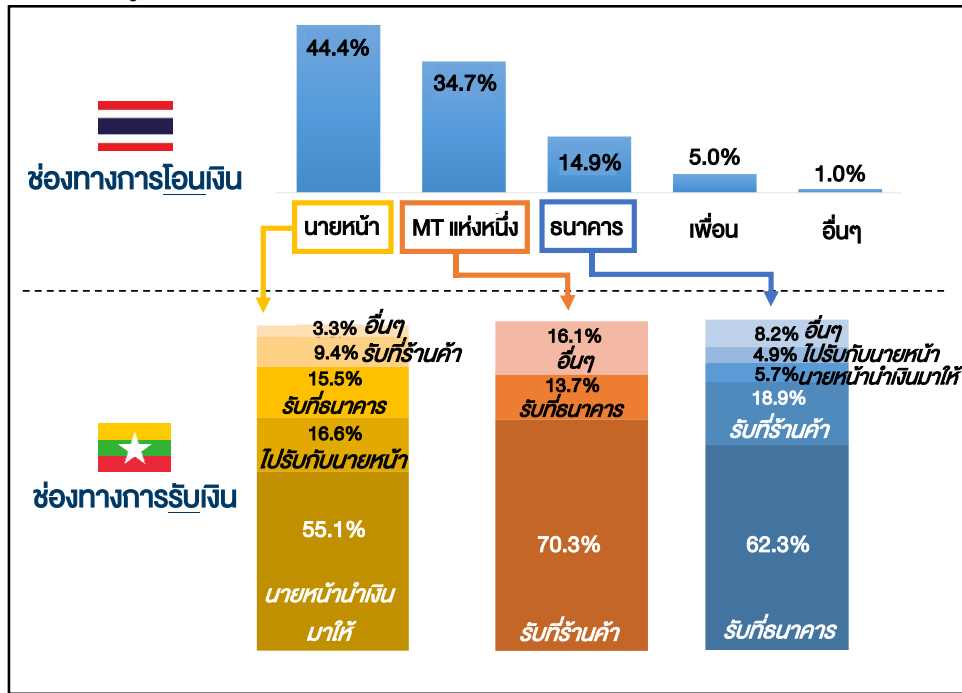
จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยที่ใช้ตัดสินใจเลือกใช้บริการโอนเงินกลับประเทศ พบว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74) ให้ความสำคัญกับความสะดวกของผู้รับเงินในเมียนมา มากกว่าความสะดวกของผู้ส่งเงิน จึงเลือกช่องทางโอนเงินผ่านนายหน้าเป็นอันดับ 1 (ร้อยละ 44) รองลงมาผ่าน MT (ร้อยละ 35) และ ธนาคาร (ร้อยละ 15) (รูปที่ 8) โดยในแต่ละช่องทางโอนเงินจะมีลักษณะการรับเงินในเมียนมา ดังนี้ กรณีผ่านนายหน้า กว่าครึ่งของผู้รับในเมียนมา (ร้อยละ 55) จะมีนายหน้าส่งเงินให้ถึงบ้าน กรณีผ่าน MT หรือธนาคาร ส่วนใหญ่ผู้รับเงินในเมียนมาต้องไปรับเงินเองที่ร้านค้า หรือธนาคาร

⁵ MT บางรายมีต้นทุนสูงกว่าร้อยละ 5 ในช่วงไตรมาส 2 ปี 2564 คาดว่ามีผลมาจากสถานการณ์ด้านการเมืองในเมียนมา

⁶ เป้าหมายย่อยที่ 10.c ภายใต้เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

⁷ สำหรับทุกช่องทางการให้บริการและทุกสื่อการชำระเงินภายใต้การให้บริการของ MT รายนั้น

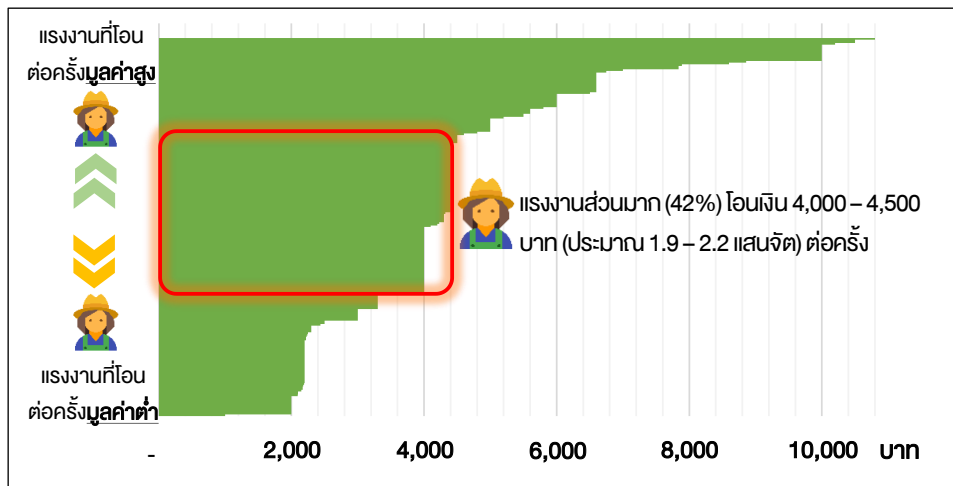
รูปที่ 8 : ช่องทางการโอนเงินในไทย และช่องทางการรับเงินในเมียนมา

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง

มีข้อสังเกตว่ามูลค่าการโอนเงินผ่านธนาคาร ในความเป็นจริงน่าจะต่ำกว่านี้ เนื่องจากที่กลุ่มตัวอย่างตอบมาว่าใช้การโอนเงินผ่านธนาคาร อาจไม่ใช่การใช้บริการของธนาคารในการโอนเงินข้ามประเทศ แต่เป็นการใช้บริการของธนาคารในการโอนเงินให้นายหน้าในไทย เนื่องจากคำตอบเกี่ยวกับผู้รับเงินปลายทางที่สามารถไปรับเงินที่ร้านค้า หรือมีนายหน้านำเงินมาให้ได้ หรือแม้แต่การไปรับเงินที่ธนาคารปลายทาง ก็อาจเป็นการโอนเงินผ่านนายหน้าได้เช่นกัน ตามที่กล่าวในส่วนที่ 2

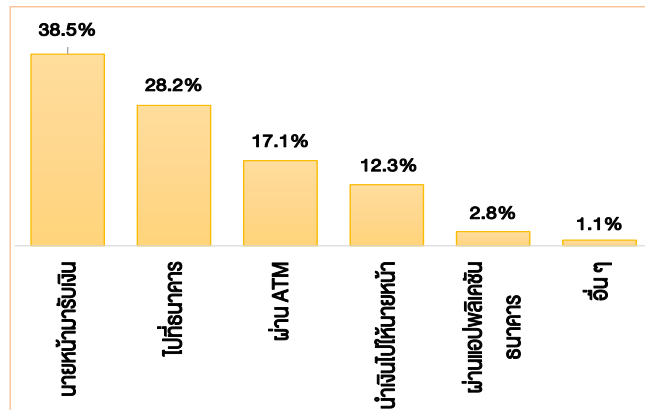
รูปที่ 9 : มูลค่าเงินโอนต่อครั้ง เฉพาะกลุ่มที่เลือกโอนผ่านนายหน้า

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อเจาะลึกลงไปเฉพาะกลุ่มที่เลือกโอนเงินผ่านนายหน้าและมีการตอบรายละเอียดในส่วนนี้ครบถ้วน ประมาณ 320 ราย พบว่ามูลค่าเงินโอนเฉลี่ยสูงกว่าภาพรวมเล็กน้อย ที่ประมาณ 4,400 บาทต่อครั้ง หรือประมาณ 210,000 จัตต่อครั้ง (รูปที่ 9) เสียค่าธรรมเนียม 20 – 50 บาทต่อครั้ง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่โอน ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากจำนวนเงินที่แรงงานเมียนมาโอนกลับประเทศมีมูลค่าไม่สูง โดยเกือบร้อยละ 40 ของแรงงานกลุ่มนี้ มีนายหน้าในประเทศไทยเดินทางมารับเงินด้วยตนเอง รองลงมาแรงงานไปโอนที่ธนาคาร และโอนผ่าน ATM ตามลำดับ (รูปที่ 10)

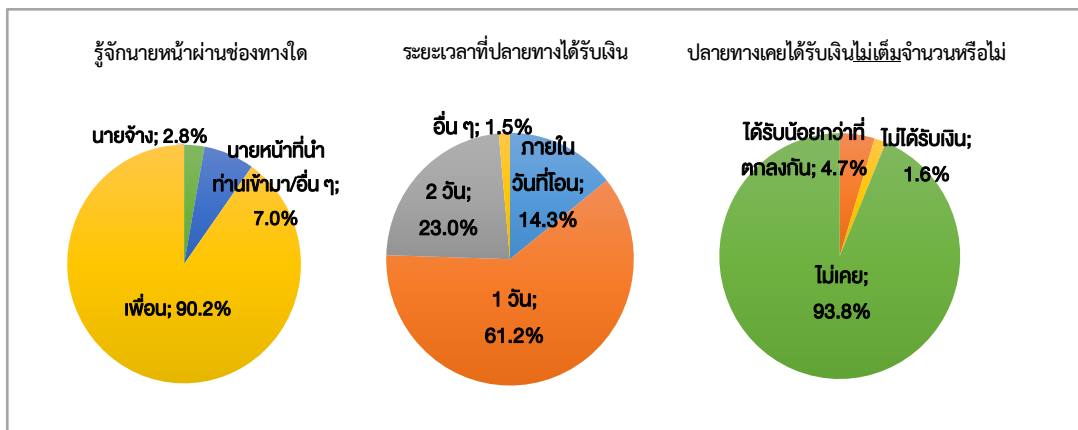
รูปที่ 10 : ช่องทางการส่งเงินให้นายหน้า

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่โอนเงินผ่านนายหน้า มากกว่าร้อยละ 90 รู้จัก “นายหน้า” ผ่านเพื่อนโดยการบอกต่อ และผู้รับเงินปลายทางส่วนใหญ่ได้รับเงินเต็มจำนวนตามที่ตกลงกันไว้ไม่เกิน 1 วัน (รูปที่ 11)

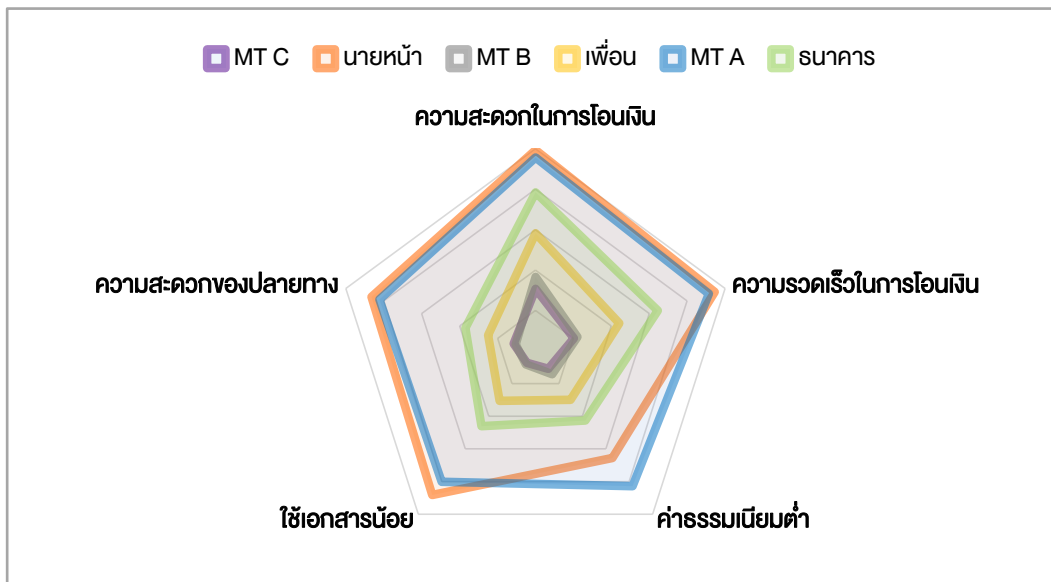
รูปที่ 11 : ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการโอนเงินผ่านนายหน้า

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างแรงงานเมียนมาต่อช่องทางโอนเงินผ่านผู้ให้บริการ 6 ช่องทาง (ประกอบด้วย MT 3 ราย / ธนาคาร / นายหน้า / เพื่อน) พบว่า การโอนเงินกลับประเทศผ่าน นายหน้าและ MT บางแห่ง ได้รับคะแนนใกล้เคียงกัน 3 ด้าน ได้แก่ ความสะดวกของผู้โอนเงิน ความสะดวกของปลายทาง และความรวดเร็ว แต่ MT บางแห่งมีคะแนนด้านค่าธรรมเนียมมากกว่า หรือแสดงว่ามีค่าธรรมเนียมต่ำกว่า เนื่องจากปัจจุบัน MT บางแห่งให้บริการโดยไม่คิดค่าธรรมเนียม ในขณะที่นายหน้า ได้คะแนนดีกว่าในด้านใช้เอกสารน้อย หรือไม่ต้องใช้เอกสารในการทำธุรกรรม (รูปที่ 12)

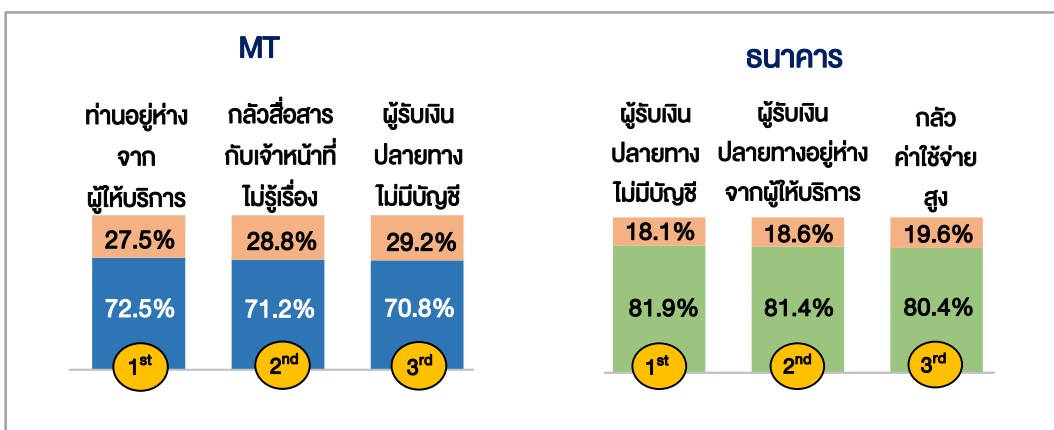
รูปที่ 12 : มุมมองของแรงงานต่อช่องทางโอนเงินต่าง ๆ

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง

ในทางกลับกันพบว่าปัจจัย 2 อันดับแรกที่ทำให้แรงงานเมียนมาไม่โอนเงินผ่านผู้ให้บริการในระบบ (รูปที่ 13) ในกรณีช่องทาง MT เกิดจากปัจจัยด้านผู้ส่ง คือ สถานที่ตั้ง MT อยู่ห่างจากแรงงาน และแรงงานกลัวสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ที่ไม่รู้เรื่อง ในขณะที่ช่องทางธนาคารนั้น เกิดจากผู้รับเงินปลายทาง ที่ไม่มีบัญชีธนาคาร และอยู่ห่างจากธนาคาร

รูปที่ 13 : เหตุผลที่แรงงานเมียนมาไม่ใช้บริการผ่าน MT และธนาคาร

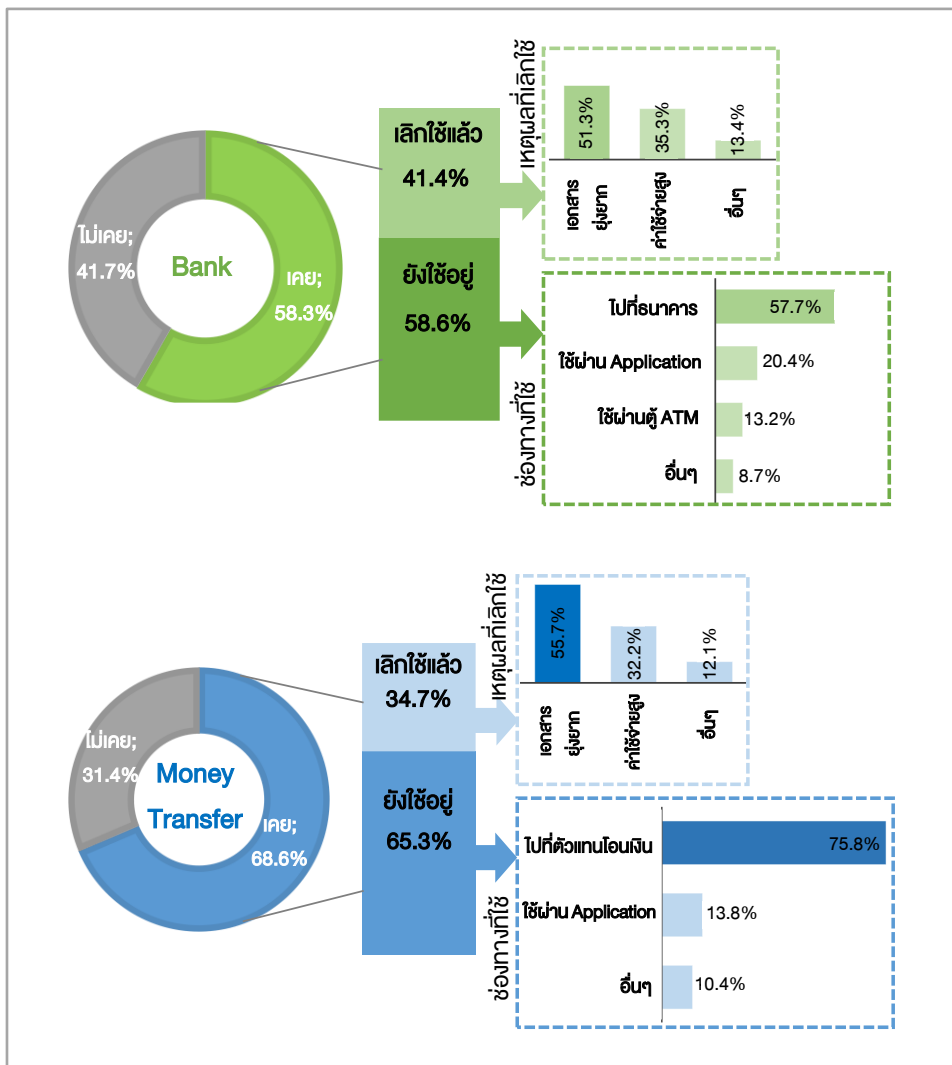

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับกลุ่มตัวอย่างแรงงานเมียนมาที่เคยโอนเงินผ่านผู้ให้บริการในระบบ (รูปที่ 14) พบว่า ร้อยละ 69 เคยใช้บริการโอนเงินกลับประเทศผ่าน MT ในกลุ่มนี้ประมาณร้อยละ 35 เลิกใช้บริการแล้ว เนื่องจากความยุ่งยากในการใช้บริการ และแรงงานเมียนมาร้อยละ 58 เคยใช้บริการโอนเงินกลับประเทศผ่านธนาคาร (อาจมีบางส่วนเป็นการโอนเงินเข้าบัญชีนายหน้าที่อยู่ในไทยตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น) ในกลุ่มนี้ประมาณร้อยละ 41 เลิกใช้บริการแล้ว เนื่องจากความยุ่งยากในการใช้บริการเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ แรงงานที่โอนเงินผ่าน “ธนาคาร” และ “MT” ยังคงนิยมใช้บริการโอนเงินผ่านช่องทางดั้งเดิม (physical premises) คือ สาขาของธนาคาร และ MT หรือตู้ ATM เนื่องจากช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนักในขณะนี้

รูปที่ 14 : เปรียบเทียบช่องทางโอนเงินกลับประเทศของแรงงานเมียนมา ผ่านธนาคารและ MT

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง

4. บทสรุป

1) สาเหตุที่แรงงานเมียนมามักเลือกโอนเงินกลับประเทศผ่านนายหน้ามากกว่าโอนเงินผ่านผู้ให้บริการในระบบ เป็นเพราะแรงงานให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความสะดวกของผู้รับเงินในเมียนมาเป็นหลัก จึงเลือกการโอนเงินกลับประเทศผ่านนายหน้าที่ส่วนใหญ่จะส่งเงินให้ผู้รับถึงบ้าน ด้านผู้ส่งเงินก็มีความสะดวกเช่นเดียวกัน เนื่องจากนายหน้าจะเดินทางมารับเงินเอง หรือแรงงานจะโอนเงินไปบัญชีนายหน้าผ่านสาขานาการและตู้ ATM อีกทั้งแรงงานมีความเชื่อมั่นในนายหน้าสูง เนื่องจากส่วนใหญ่รู้จักนายหน้าผ่านเพื่อนของตนเอง และเกือบทั้งหมดได้รับเงินเต็มจำนวนตามที่ตกลงกันได้

2) ค่าธรรมเนียมในการโอนเงินกลับประเทศไม่แตกต่างกันมากระหว่างการโอนผ่านนายหน้ากับการโอนเงินผ่านธนาคาร ขณะที่การโอนผ่าน MT บางแห่งอาจมีค่าใช้จ่ายถูกกว่า

3) ปัจจัยที่อาจสนับสนุนให้แรงงานเมียนมาหันมาใช้บริการผ่านผู้ให้บริการในระบบมากขึ้น คือความสะดวกในการเข้าถึงช่องทางของผู้ให้บริการ การสื่อสารด้วยภาษาเมียนมา และจุดรับเงินที่ครอบคลุมขึ้นในเมียนมา ดังนั้นหากผู้ให้บริการในระบบสามารถปรับช่องทางและรูปแบบการให้บริการให้ตอบโจทย์ความต้องการให้ดีขึ้น หรือดีกว่านายหน้า คาดว่าแรงงานเมียนมาจะหันมาใช้บริการโอนเงินผ่านผู้ให้บริการในระบบเพิ่มขึ้น

ในปัจจุบัน จากมูลค่าธุรกรรมโอนเงินของแรงงานเมียนมาผ่านผู้ให้บริการในระบบที่มีจำนวน 7.3 พันล้านบาท คิดเป็นเพียงร้อยละ 9 ของมูลค่าเงินโอนของแรงงานเมียนมาทั้งหมด⁸ อีกทั้งต้นทุนของบริการโอนเงินยังมีช่องว่างที่จะลดลงได้อีกในอนาคต หากเทียบกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่ร้อยละ 3 ซึ่งในปัจจุบันมี MT เพียงรายเดียวที่สามารถบรรลุได้ (กรณีโอนเงินมูลค่า 4,100 – 4,200 บาท) จึงนับเป็นโอกาสทางธุรกิจที่จะจูงใจให้ผู้ให้บริการรายใหม่เข้ามาแข่งขันเพื่อรุกตลาดแรงงานกลุ่มนี้เพิ่มมากขึ้นในอนาคต กอปรกับสถานการณ์โควิด-19 เป็นตัวเร่งให้แรงงานและผู้ให้บริการปรับพฤติกรรมหันมาใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการทำธุรกรรมทางการเงินเพิ่มขึ้น ซึ่งลดข้อจำกัดด้านสถานที่ตั้งที่เคยเป็นอุปสรรคในการเข้ามาประกอบธุรกิจของผู้ให้บริการรายใหม่ ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐานระบบการเงินของไทยปัจจุบันมีความครอบคลุม รองรับเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ และเข้าถึงได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำ

ผลลัพธ์จากการศึกษานี้ทำให้เข้าใจในพฤติกรรมเชิงลึกของแรงงานเมียนมาได้ชัดเจนขึ้นว่าแรงงานเมียนมาเลือกช่องทางโอนเงินกลับประเทศอย่างไร มีปัจจัยอะไรที่เกี่ยวข้องบ้าง รวมถึงศึกษารูปแบบการให้บริการและต้นทุนของการโอนเงินกลับผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่มีในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็ข้อมูลสนับสนุนการออกแบบ FX Service Provider Landscape และปรับปรุงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการให้บริการเงินโอนระหว่างประเทศต่อไป เพื่อเอื้อให้ธุรกิจสามารถให้บริการได้ตรงความต้องการและด้วยต้นทุนที่ถูกลง อีกทั้งสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้แรงงานเมียนมาใช้บริการโอนเงินผ่านผู้ให้บริการในระบบมากขึ้น ซึ่งจะเพิ่มความปลอดภัย รวมทั้งยกระดับการทำธุรกรรมให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และทำให้การจัดทำสถิติการเงินระหว่างประเทศถูกต้องครบถ้วนยิ่งขึ้นด้วย

⁸ สมมติฐานตามจำนวนแรงงานเมียนมาคงค้างในประเทศไทย ณ เดือน ม.ค. 63 (ก่อนช่วงระบอบโควิด-19) มีประมาณ 1.8 ล้านราย มูลค่าเงินโอนกลับประเทศเฉลี่ย 46,000 บาทต่อปีต่อคน (3,800x12) จึงคาดว่า ตลาดโอนเงินกลับประเทศของแรงงานเมียนมามีมูลค่าอยู่ที่ 8.2 หมื่นล้านบาทต่อปี (2.7 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ)

References:

International Monetary Fund, 2019. *Financial access survey*, Retrieved from <https://data.imf.org/>

Koji KUBO, 2015. *Evolving informal remittance methods of Myanmar migrant workers in Thailand*.

Randall Akee and Devesh Kapur, 2017. *Myanmar Remittance*.

World bank, 2022. *Remittance Prices Worldwide*, Retrieved from <https://remittanceprices.worldbank.org/>

วนัญญา พงษ์ทรัพย์, 2558. อุปสรรคการทำธุรกรรมโอนเงินกลับประเทศของแรงงานเมียนมาผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ภายใต้มาตรการออกใบอนุญาตทำงานของประเทศไทย.

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2563. สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือน มกราคม 2563.

บทความนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี เพราะความช่วยเหลือและคำแนะนำจากผู้บริหารฝ่ายนโยบายและกำกับการแลกเปลี่ยนเงิน คุณวรรณพร ลักษณะสุด คุณชนานันท์ สุภาคุณุย์ คุณทวิวรรณ ปิ่นโต คุณชุตติพงศ์ อธิธิภูวดล และ ทีม FAQ Editor: ดร.ณชา อนันต์โชติกุล และคุณจรรุพรณ วาณิชนันกุล ผู้เขียนขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

Contact authors:**ปิ่น สุภรัตนภินันท์**

ผู้วิเคราะห์อาวุโส ฝ่ายนโยบายและกำกับการแลกเปลี่ยนเงิน

สายตลาดการเงิน

PunS@bot.or.th